

βραβεῖα Μακεδόνος. Ναί, κατὰ ἀλήθειαν τῇ Γαληνότητί σου ἔπρεπεν ἡ καθιέρωσις τοῦ παρόντος βιβλίου, ἐπειδὴ νὰ εἶσαι ὄχι μόνον χαριτόμορφος θεά, ἀλλ' ἔτι τυραννίδος ἄξιον εἶδος. Καὶ διότι ὡς Ἄριστάρχην Πάσης Μολδοβλαχίας σεβόμενοι σε οἱ πάντες καὶ ὡς ὑπέρμαχον τοῦ Γένους τῶν Ῥωμαίων κηρύττοντές σε, οἱ τῆς Ἀνατολικῆς Ἀγίας Ἐκκλησίας Ὁρθόδοξοι Παῖδες, ὁμογνώμως μία ψυχῇ σὲ προσκυνοῦσι, τούτου χάριν καὶ ἡμεῖς ὡς τουπίκην Γλυκεῖς, εἰς δὲ τὴν εὐλάβειαν γλυκύτεροι, γλυκύτερα καταφιλοῦντες τὸ κράσπεδον τῆς Βασιλικῆς σου αἰσθητός (sic), ξυναμφοτέρως ὑπογραφομεθα ὅλη τῇ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τῆς Γαληνότητός σου ταπεινοὶ ὑπηρετικώτατοι δοῦλοι, Νικόλαος καὶ Λεοντάρης οἱ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐξ αἵματος ἀδελφοὶ οἱ Γλυκεῖς. Ἐνετίησιν ἀχοῦζ'.

1677 18. Βιβλίον τοῦ Νοεμβρίου μηνός.

19. Βιβλίον καλούμενον Ἐκλόγιον, νεωστὶ μετατυπωθὲν δαπάνη Νικολάου Γλυκέως τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων εἰς κοινήν τῶν ὀρθοδόξων ὠφέλειαν.

1679 20. Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀλυπίου τοῦ Κιωνίτου συναχθεῖσα παρ' ἱερέως Ἐμμανουὴλ Ἰζάνε τοῦ εἰκονογράφου τοῦ λεγομένου Μπουνιαλῆ.

21. Πασχάλιον αἰώνιον, ἀρχόμενον ἀπὸ ἀρχῆς καὶ λήγον βρονθ' συντεθὲν ὑπὸ ἱερέως Μαιθαίου Τζιγάλα τοῦ Κυπρίου.

22. Ὁκτώηχος νεωστὶ τυπωθεῖσα καὶ ἐπιμελῶς διορθωθεῖσα.

23. Προσκυνητάριον τῶν ἱερῶν τόπων τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ.

1680 24. Μέλισσα¹. Ἐν τῇ παρουσίᾳ βίβλω ἔνεστι τάδε: Ἀπομνημονευμάτων τῶν τε καθ' ἡμᾶς καὶ τῶν θύραθεν βιβλίων τόμοι τρεῖς. Μαξίμου Κεφαλαίων περὶ τελείας ἀγάπης καὶ ἄλλων ἀρετῶν ἑκατοντάδες δ'. Θεοφίλου πρὸς Αὐτόλυκον περὶ θεοῦ καὶ πίστεως Χριστιανῶν βιβλία Γ'. Τατιανοῦ Ἀσυρίου Λόγος κατὰ Ἐθνῶν. Νεωστὶ τυπωθεῖσα καὶ διορθωθεῖσα ἐπιμελέστατα. Ἐνετίησιν ἀχπ'.⁴

1) Μαρκ. Βιβλ. 4 D 48.

2) Μαρκ. Βιβλ. 150 C 153.

3) Μαρκ. Βιβλ. 134 D 45 σχῆμα 4ον σελ. 288.

4) Ἐπειδὴ εἰς πολλὰ βιβλία κάτωθεν τοῦ τίτλου ἐπαναλαμβάνεται ἡ φράσις con licenza dei Superiori—μέ τὴν ἀδειαν τῶν Προϊσταμένων Ἀρχῶν, παραθέτομεν ὅδε τὸ κεῖμενον τῆς ἀδείας τὸ ἀφορῶν τὴν «Μέλισσαν»: Noi Riformatori dello Studio di Padova havendo veduto per fede del Padre Inquisitore nel libro

Τοῦ κειμένου προηγεῖται εἰσαγωγή ἐνδιαφέρουσα ἣν παραθέτομεν ὀλόκληρον : «Τοῖς φιλομαθεστάτοις καὶ ἐνδοξοτάτοις τῶν Ἑλλήνων παισὶ Νικόλαος Γλυκὺς ὁ φιλέλλην τὸ εὖ πράττειν. Διὰ τὰς δειξῶ φιλομαθέστατοι καὶ πολυμαθέστατοι τῶν Ἑλλήνων παῖδες τὴν συνέχειαν τοῦ διακαοῦς μου πόθου ὅπου ἔχω τὰς δουλεύω, ἠθέλησα μὲ τὸ παρὸν βιβλίον ΜΕΛΙΣΣΑ κοινῶς ὀνομαζόμενον, τὸν ἑαυτὸν μου εὐλαθέστατα τὰ ἀφιερῶσω εἰς τὴν ἀγάπην σας, Μέλισσαν φέρων τῶν γενεθλίων μου σύμβολον¹ διὰ τὰ εἶναι τὰ ἐμὰ παντελῶς ὑμέτερα. Πεπαλαιωμένη καὶ ἔρημος σχεδὸν ἦτο ἡ Μέλισσα αὕτη² τώρα καινοπτεροτυπωθεῖσα ἀπὸ τοὺς τύπους μου, ἀλλοῦ δὲν ἐπιθυμῶ τὰ πετάξω, εἰμὴ εἰς τὸν ὑμετ. ἀττικὸν μελισταγῆ Ὑμητόν, ὑμητῆς οὐσα τῷ γένει καὶ τῇ φράσει. Μικρὸν ἴσως ὑμῖν δόξει τὸ βιβλίον τοῦτο, ὡς πρὸς τὰλλα ὅπου τὴν πάνσοφόν μας ὑπερπλουτοῦσιν Ἑλλάδα. Ἄλλ' εἶδατε καλῶς ὃ εἴρηται διὰ τοῦ σοφοῦ «ἡ μικρὰ ἐν πετεινοῖς ΜΕΛΙΣΣΑ καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς». Μικρὸν εἶναι τὸ δένδρον ταύτης τῆς Βίβλου ἀληθῶς, ἀλλ' ὁ καρπὸς τῆς εἶναι γλυκύτερος ὑπὲρ μέλι καὶ κηρὸν καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις εὐρισκόμενα βιβλίοις. Μάλιστα ὅσα μὲ κόπον καὶ δυσκολίαν ἠθέλετε ἐπιζητήσῃ ἐνθεν κακεῖθεν εἰς τὰ τῶν ἔσω καὶ ἔξω διδασκάλων χαρτία, ἐδῶ ὅλα τὰ ἔχετε ἔτοιμα καὶ πρόχειρα μὲ εὐκολίαν. Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ ἐν πόνῳ πολλῷ καὶ δαπάνῃ οὐ σμικρᾷ ἠθέλησα μὲ τὰς γλυκύτητες τούτων τῶν μελιρρόων σελί-

greco intitolato Μέλισσα non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Principi e buoni costumi, concediamo licenza a D. Nicolò Glichì di poterlo stampare osservando gli ordini ecc., Data li 13 Febraro 1679. Silvestro Valier καὶ Nicolo Venier Procuratori Refformatori. Gio Batt. Nicolosi, Segretario. Τὸ γραφεῖον τῶν Refformatori ἦτο ἐν Βενετίᾳ εἰς τὴν Procuratia Nova ἀρ. 1^ο καὶ ἐν μεταφράσει ἔχει οὕτω: Ἡμεῖς οἱ ἀναθεωρηταὶ τοῦ Φροντιστηρίου Παδούης, ἰδόντες κατὰ πιστοποίησιν, τοῦ ἐρευνητοῦ—ἐλεγκτοῦ ἱερέως, ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ Ἑλληνικῷ τῷ τιτλοφορουμένῳ Μέλισσα δὲν ὑπάρχει τι κατὰ τῆς ἀγίας Καθολικῆς Πίστεως, ὁμοίως δὲ κατὰ μαρτυρίαν τοῦ ἡμετ. Γραμματέως, οὔτε κατὰ τῶν Πριγκήπων καὶ τῶν καλῶν ἡθῶν, χορηγοῦμεν ἄδειαν εἰς τὸν Κύρ Νικολὸν Γλυκὺ ἵνα δυνηθῇ τὰ τυπώσῃ, τηρῶν τὰς διαταγὰς κλπ. Ἐδόθη τῇ 13 Φεβρουαρίου 1679. Σύλβεστρος Βαλιέρ, Νικολὸ Βενιέρ, ἐπίτροποι ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως (λογοκρισίας, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον) καὶ Ἰωάννης Βαπτιστῆς Νικολόζι, γραμματεὺς.

1) Τὸ σῆμα τοῦ Τυπογραφείου Γλυκὺ ἦτο ἡ μέλισσα.

2) Ἡ πρώτη ΜΕΛΙΣΣΑ συντεθεῖσα ὑπὸ Ἀντωνίου Μοναχοῦ ἐτυπώθη καὶ ἐξεδόθη τῷ 1546.

δων τὴν τυπογραφίαν μου νὰ ἀρτίσω καὶ τὴν ὕρεξιν τῶν φιλομαθῶν νὰ γλυκάνω. Ἐπειδὴ ἐδῶ πᾶς ἕνας σπουδαῖος εὐρίσκει ὅ,τι ὀρέγεται, ἐδῶ τὸ μελιτουργεῖον τῆς εὐαγγελικῆς καὶ θεοπνεύστου διδασκαλίας, οἱ θεολόγοι· ἐδῶ τὰς κυψέλας γεμούσας μέλι φωνῶν μελιρρύτων, οἱ ῥήτορες. Ἐδῶ κηρία, σοφὰς ἐμφάσεις καὶ γνώμας σταλάσσοντα, οἱ φιλόσοφοι· ἐδῶ οὐράνια μέτρα θείων ποιημάτων, οἱ ποιηταί· ἐδῶ κόμων χρυσοὺς χρησμούς, οἱ νομοθέται· ἐδῶ ἰατρεῖα ζωὴν ἀθάνατον φέροντα, οἱ ἰατροί· ἐδῶ πνευματικῆς ΜΕΛΙΣΣΗΣ κέντρα γλυκύπικρα, τὰς κακίας παίοντα πικρῶς, τὰς δ' ἀρετὰς πέσσοντα μάλα γλυκέως, οἱ ἠθικοί· ἐδῶ τὴν πρὸς τοὺς ἀστέρας ὀρθὴν καὶ εὐθειαν, ἀπλανῆ τε καὶ βεβαίαν ὁδόν, οἱ ἀστρονόμοι· ἐδῶ τέως τὸ πᾶν τῆς μαθήσεως, οἱ μαθηματικοὶ πάντες εὐρεῖν ἔχουσιν ἄριστα· Ὑμεῖς οὖν τῶν Ἑλλήνων Ἐνδοξοὶ Παῖδες ΜΕΛΙΣΣΑΙ τῆς σοφίας φιλάγρυπνοι, ἔχοντας ἐδῶ παντοδαπῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης εὐανθῆ καὶ εὐώδη κῆπον, χαίροισθ' εὐαγέες καὶ ἐν ἄνθεσι ποιμαίνοισθε, οὐρανίου πτηναὶ νέκταρος ἐργατίδες, εὐτυχεῖτε πάντες καὶ ἔρρωσθε.

1680 25. Ἐλικῶνος ἄνθη, ἐπὶ τῇ ἀναγορεύσει Ἀποστόλου Ράσπη Βυζαντίου ἀξιωτάτου φιλοσόφου καὶ ἰατροῦ. Περιέχει καὶ ἐλεγεῖον ὀκτὼ στίχων τοῦ Γεωργίου Σουγδουρῆ.

1681 26. Ψαλτήριον τῷ Δαβίδ.

27. Πεντηκοστάριον¹.

28. Ὀκτώηχος νεωστὶ μετατυπωθεῖσα.

29. Κατήχησις² Ἱερὰ ὑπὸ Νικολάου Βούλγαρη ἰατροῦ καὶ φιλοσόφου καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ πανεντιμοτάτῳ καὶ εὐγενεσιτάτῳ ἄρχοντι Λέοντι Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, Ἐνετίησι ἀχπα'. «Τῷ ἐντιμοτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ Λέοντι τῷ Γλυκεῖ ἀνδρὶ κατὰ πάντα χρησιμωτάτῳ τῷ καὶ ἀξιοπρεπεστάτῳ τῆς Ἰωαννίνων Μητροπόλεως Λογοθέτῃ, Νικόλαος Βούλγαρης χαίρειν»: ἐν πᾶσιν ἡμῖν Ἐδοξε δέ, σοὶ φίλων ἄριστε καὶ γλυκώτατε, ἀνατιθέναι μετὰ τὴν Πατρίδα³, ὡς γνησίῳ τῆς Ἀνατολ. Ἐκκλ. νιῶ, ὑπερασπιστῇ προθυ-

1) Δὲν τὸ ἀναφέρει ὁ Legrand εἰς τὴν Βιβλιογραφίαν του. Τὸ Πεντηκοστάριον τοῦτο εὐρίσκεται εἰς Λυγγιάδες κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ ἡμεριῶν Παπαφιλίππου.

2) Μάρκ. Βιβλ. 130 C 40. Ἀνετυπώθη τῷ 1769 παρὰ Δ. Θεοδοσίῳ ἄνευ τῆς ἀφιέρωσως πρὸς Λ. Γλυκύν.

3) Τὴν Κέρκυραν. Ἡ πρώτη ἀφιέρωσις τοῦ συγγραφέως εἶναι «πρὸς τὴν ἐκλαμπροτάτην Σύγκλητον τῶν Κορυφῶν».

μωτάτω, κληρικῶ ὑπερτίμῳ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων ἀρίστω συζητητῇ. Ὅθεν σὲ καὶ Φροντιστηρίου τοῦ τῶν Γραικῶν πρύτανιν καὶ τοῖς φιλέλλησι βίβλους ὠνούμενον ἀπὸ δυσμῶν τὰς χρησιμωτάτας καὶ πανάριστον τῆς αὐτόθι ἁγίας Μητροπόλεως ἐπικριτὴν, πᾶσα Ἡπειρος γεραίρει ναὶ μεγαλύνει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἱ πέριξ πόλεις καὶ Νῆσοι, αὐτὸ τὸ Βυζάντιον εὐφημεῖ καὶ τοῦνομα τὸ γλυκὺ καὶ μελίρρυτον ἀεὶ διὰ στόματος ἔχει Δημοσίᾳ ἴσασι πάντες καὶ ὄσας Ἐνετίησι τοῖς ἑμοῖς ἔχαρίσω τὰς εὐεργεσίας ὅσα τε εἰς τὴν Κωνσταντίνου καὶ ἔγραψας καὶ κατέγραψας, παντί που τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος, ἐτοιμότατος τῶν Ὁρθοδόξων ὑπερασπιστής. Τί δέ; ἀπὸ Βουλγάρων ἔγνωμεν τοῦ πρώτου ἐκείνου τῶν Ἰωαννίνων μετοικιστοῦ Θωμᾶ τοῦ Δεσπότη τοῦ γένος, ἀπὸ Βουλγάρων καὶ τὸ Γλυκὺ. Βούλγαροι δὲ καὶ ἡμεῖς, ἐξ οὗ καὶ τ' ἀνάθημα τουτοῖ σοὶ πολλῶ γε μᾶλλον εὐάρεστον. Οἶονδῆποτε γοῦν ἰλαρῶ ἀπόδεξαι τῷ προσώπῳ καὶ σὺν Νικολάῳ τῷ σῷ συναίμονι, στύλοι ἀμφω τοῦ γένους, ἀρωγοὶ χρησιμώτατοι καὶ χαριέστατοι, ἔρρωσθε. —'Απὸ Κερκύρας ἀχοθ'. ἔτος τὸ σωτήριον».

1681 30. Ἡ Κ. Διαθήκη νῦν πρῶτον ἐπιμελῶς ἐκδοθεῖσα καὶ διορθωθεῖσα.
31. Συνταγμάτιον περιέχον κανόνας καὶ εὐχὰς ἐπετηρίους ὑπὸ Ματθ. Τσιγάλα.

1682 32. Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ.
33. Μηναιὸν Ἰανουαρίου¹.

1683 34. Ἀνδραγαθείαις τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ ἀνδρειοτάτου Μιχαήλ τοῦ Βοεβόνδα.

35. Ἱστορία² τῶν κατὰ τὴν Οὐγγροβλαχίαν τελεσθέντων ἀπὸ Σερμπάνου Βοεβόνδα μέχρι Γαβριήλ Βοεβόδα τοῦ ἐνεστῶτος Δουκός, ποιηθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν Ἀρχιερεῦσι Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Μυρέων Κυρίου Ματθαίου τοῦ ἐκ Πωγωνιανῆς καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ ἐνδοξ. ἀρχοντι Κυρ. Ἰωάννῃ Κατριτζῆ.

36. Μαργαρίται Δυίφοροι³, τοῦ ἐν ἁγ. πατρὸς ἡμῶν Ἀρχιεπ. Κων/πόλεως τοῦ Χρυσοστόμου ὑπὸ τοῦ ἐκ Τυρνάβου μοναχοῦ Παχωμίου,

1) Δὲν τὸ ἀναφέρει ὁ Legrand. Μᾶς τὸ ἀνεκοίνωσεν ὁ Παπαφίλιππος ἐφημέριος Λυγγιάδων καὶ τὸ ἀνεύρομεν καὶ εἰς τὸ archivio di Stato σημειωμένον.

2) Ἡ πρώτη ἐκδοσις ἔλαβε χώραν τῷ 1672 παρὰ Βαλεντίνῳ Μορτάλι—Ἐνετίησιν, ἀναλώμασι Πάνου Πεπανοῦ ἐκ Πωγωνιανῆς.

3) Ἡ προηγουμένη ἐκδοσις τῷ 1675 παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἀνδρέᾳ τῷ Ἰουλιανῷ.

νῦν μετατυπωθέντες ἐπιμελεία τοῦ ἱατροσοφιστοῦ Νικολ. τοῦ Βουβουλίου.

37. Ὁκτώηχος, ἀνατύπωσης.

1683 38. Βιβλίον καλούμενον Θηκαρᾶς, περιέχον ὕμνους καὶ εὐχὰς εἰς δόξαν τῆς ἁγίας Τριάδος.

39. Τριώδιον, ψυχωφελέστατον, νέα μετατύπωση.

40. Θησαυρὸς τοῦ Διαμασοκηνοῦ ὑποδιακόνου καὶ Στουδίτου τοῦ Θεοσ/νίκης, νεωστὶ ἐκκαθαρισθεὶς ἐκ πλείστων σφαλμάτων.

41. Βιβλίον τοῦ Ὁκτωβρίου μηνός.

1684 42. Εὐχολόγιον, νέα μετατύπωση ἐπιμελεία διορθωτοῦ Ν. Βουβουλίου.

43. Κυριακοδρομιον, ὁμοίως.

44. Κατάνυξις ὠφέλιμος διὰ κάθε χριστιανόν, ποίημα Μαρίνου Τζάνε τοῦ Μπουνιαλῆ τοῦ Ρεθυμναίου με ἀφιέρωσιν: τοῖς Πανεγενεστάτοις ἄρχοσι καὶ ἔλλογιμωτάταις Κυρίοις Πάνω Ἱερομνημονι καὶ ἀδελφῶ αὐτοῦ Ἰωάννη τοῖς ἐξ Ἰωαννίνων.

45. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου, στίχοι διὰ μέτρων ἀπλῶν ὁμοιοκαταλήκτων συντεθέντες παρ' Ἐμμανουὴλ Ἱερέως τοῦ Τζάνε ἐπιλεγομένου Μπουνιαλῆ.

1685 46. Βίοι Ἁγίων, ἐκ τῶν Συναξαρίων μεταφρασθέντες παρὰ Μαξίμον Ἐπισκόπου Κυθήρων.

1686 47. Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, νεωστὶ ἐκ δευτέρου, ἀναλώμασι καὶ δαπάναις Νικολάου Γλυκέως τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, μετατυπωθὲν καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας παρὰ Μιχαὴλ Ἱερέως Μήτρου² διορθωθὲν.

48. Σταχυολογία Τεχνολογικῆ³ κατ' ἐρωταπόκρισιν τῆς Γραμματικῆς τέχνης ἐκδοθεῖσα παρὰ Βησσαρίωνος Ἱερομονάχου Μακρῆ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, πάνυ ὠφέλιμος καὶ ἀναγκαία, νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα καὶ πάση ἐπιμελεία Μιχαὴλ Ἱερέως Μήτρου διορθωθεῖσα, οὗ τῆ προτροπῆ προσετέθη καὶ τὸ περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων τοῦ Ἀμμωνίου χάριν τῶν φιλομαθῶν. «Οἰκοδομεῖν χωρὶς θεμέθλου πόνος ἐστὶ μάταιος. Νόσφι δὲ Γραμματικῆς ἀνεμώλιόν ἐστι

1) Ὁ Μαρίνος ἦν ἀδελφὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ Τζάνε τοῦ εἰκονογράφου καὶ ἐφημερίου τῆς Ἐκκλ. Ἀγ. Γεωργίου. Ἀνακριβῶς δὲ ὁ Παπαδ. Βρετιτὸς ἀναφέρει ὅτι ὁ Μαρίνος καὶ Ἐμμανουὴλ ἦσαν τὸ αὐτὸ πρόσωπον, προσθέτων ὅτι ὁ Ἐμμανουὴλ πρὸ τῆς χειροτονίας ὠνομάζετο Μαρίνος.

2) εἶναι ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, μετέπειτα Μελέτιος, Μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

3) Μαρκ. Βιβλ. 209 D 191.

μαθῆσαι». 'Ενετίησιν αχπς'. (σελίδες 345 ἐξ ὧν 107 αἱ ὅμοιαι λέξεις 'Αμμωνίου). Πρόλογος: Πᾶσι τοῖς νεανίσκοις τοῖς περὶ τὴν Γραμματικὴν καὶ 'Ελληνικὴν σοφίαν σπουδάζουσι, Μιχαὴλ ἱερεὺς Μητρος ὁ ἐξ 'Ιωαννίνων χαίρειν· 'Αλλ' εἰ καὶ σφόδρα βίβλων τῶν περὶ τὴν γραμματικὴν τέχνην οὐκ ὀλίγων (ᾧ Καλλιμάχου στρατιῶται) εὐπορεῖτε, δι' ὧν ὅσον τὸ ἐφ' ὑμῖν, προθύμως ἔχετε πρὸς τὸ αὐτὴν καρποῦσθαι, ἧς πολλάκις τὸ δυσχερὲς πολλοὺς τῶν βουλομένων τινὸς τῶν αὐτῆς μερῶν ἀπολαῦσαι, πόρρω που τοῦ σκοποῦ ἀπέβαλε καὶ τῆς τῶν γραμμάτων ἀρετῆς ἧς δῶρον ἄλλο μείζον οὐκ ἔστι παρὰ Θεοῦ λαβεῖν, ἀπεστέρησε· ἔμπης οὐδεμία αὐτῶν μέχρι τοῦ νῦν ἐς φῶς δέδοται, τοιαύτη ἀφελεία κεκοσμημένη, ὑμῖν νῆ δία, τοῖς νέοις στρατιώταις μάλα εἰκότως ἐφαρμόζουσα, ἥπερ ἢ ἐν ταῖς ὑμετέραις χερσὶν ἀνάλογος τοῖς πρωτοπείροις οὔσα· αὕτη γὰρ μεθόδου τινὸς τυχοῦσα δι' ἧς τὸ βαρῦμοχθον (εἰ οὕτω χρή φάναι) τῆς Γραμματικῆς ἀφαιρεῖ καὶ ραδίως τοὺς νεολέκτους μὴ ἄκροις χεῖλεσι γεύσασθαι, ἀλλὰ καὶ λόγων καὶ δογμάτων αὐτῆς ἐπὶ πλέον ἐστιαθῆναι, ποιεῖται. Ταύτην τοίνυν πανθυμαδὸν δέξασθε, νομίζοντες ὡς εὐμαρῶς καὶ ταχέως δι' αὐτῆς δυνηθήσασθε τῶν περάτων ἀψασθαι καὶ τοὺς ὑμετέρους καθηγεμόνας πάνυ τι εὐφράναι, ἐν ἀπαλαῖς ἔτι καὶ καθαραῖς ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς ὄρωντας τὴν ἀρετὴν ριζωθεῖσαν ἦν καὶ τραφεῖσαν καὶ εἰς ἀκμὴν τελείαν προελθοῦσαν, συλλαμβανομένης τῆς ὑμετέρας φιλομαθείας, ἰδεῖν εὐχονται. Χαίρει μὲν γὰρ πόνων καὶ γεωργός, ἀδρυνομένων αὐτῶν τῶν ἀσταχύων ἢ τῶν φυτῶν αὐξανομένων· εὐφραίνουσι δὲ καὶ μαθηταὶ διδασκάλους, μάλιστα ὅταν δι' εὐφυΐαν βελτίους, ἐφ' ἑαυτοῖς ὑποφαίνουσι τὰς ἐλπίδας· ὥσπερ καὶ ὁ τῆς παρούσης βίβλου ποιητῆς, ἐλλόγιμος ὢν τῶν 'Ελλήνων παιδευσιν καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ μεγάλην ἔχων προκοπὴν, ὃς καὶ πρῶτος τῶν καθηγητῶν ἐν τῷ λυκείῳ τῶν 'Ιωαννιτῶν διατριψάντων ἔστη, ὄρων τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ἐπὶ τὰ μείζω τῶν μαθημάτων προχωρεῖν, χαριζόμενος αὐτοῖς, τὴν παροῦσαν βίβλον πεποίηκε τὴν ἀκοπιάστως ἐπὶ τὴν τῆς Γραμματικῆς κατάληψιν εἰσφέρουσαν τοὺς ἀρχαρίους. Ἐρρωσθε, 'Ενετίηθεν ὁ αὐτός. (καὶ ἀκολουθεῖ τὸ κάτωθι τετράστιχον ἐπίγραμμα)

«Εἰ πολὺῖδρις ἔμεν μέμας, Νέε γραμματικῆς τε
»κ' ἄλλης ἰδμοσύνης, μάνθανε τὴν δε βίβλον

» Ἡ γε γὰρ εὐπορέει θεμέθλων σοὶ ἀστυφελίκτων
 » Ἐργοπόνου τέχνης, γραμματικῆς ἀπόρου».

1687 49. Ἡ θεία Γραφή¹, δηλ. Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης ἅπαντα, πάλαι μὲν ἐτέρωθι τυπωθεῖσα καὶ νῦν πρῶτον ἐκδοθεῖσα παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Μὲ ἀφιέρωσιν «τῷ Γαληνοτάτῳ κλπ. Ἰωάννη Σερβάνῳ Καντακουζηνῷ, Βοεβόδα πάτης Οὐγγροβλαχίας Κραιόβης καὶ τῶν ἐξῆς, Νικόλαος Γλυκὺς εὐδαιμόνως διάγειν: ... ἦν² μὲν οὖν πάμπολλα τὰ ἀντιπίπτοντα πρὸς τουτουί μου τοῦ χειρήμα, μάλιστα δὲ πάντων ἢ τε τῶν χρημάτων δαπάνη ὅτι πλείστης δεομένου ποσότητος καὶ ἡ τοῦ βίου ἀδηλότης· διειτῆ γὰρ ἔδει σχεδὸν καταναλισθῆναι ἐπὶ ταύτῃ γε χρόνον, μὴ τοι ἀρξαμένῳ μοι τὸν πύργον οἰκοδομεῖν, αἴφνης ἐπέλθη καὶ τὸ χρεῶν³ καὶ καταλειφθεῖν τὸ ἔργον ἡμιτελές, ἀλλὰ ταῦτα οὐδόλως κατερνάκησέ με τὴν πρὸς τὸ καλὸν προθυμίαν· Θεὸν δὲ τοῦ ἔργου συλλήπτορα ἐπικαλεσάμενος Ἔδει τίνι, μεγαλοπρεπέστατε ἡγεμῶν ταύτην ἀνατεθῆναι τὴν βίβλον, ἢ τῇ σῇ γαληνότητι; ἴσασι γὰρ πάντες τὴν τῶν περιβλέπτων Καντακουζηνῶν εὐγενεστάτην οἰκίαν ὅσοις βρούει τοῖς ἀγαθοῖς Διὸ καὶ τρίς καὶ πολλάκις εὐδαίμων τε καὶ μακάριε μὴ ἀπαξιώσεις, ἀντιβολῶ, δέξασθαι τοῦτό μου τὸ δῶρον, εἰς τὸν διακαῆ ὃν ἔχω πρὸς σὲ ἀπιδῶν αἰδήμονα πόθον καὶ οὐκ εἰς τὴν τοῦ δώρου Κοινότητα. Εὐδαιμονῶν διαβιώης, Ἑλλήνων καύχημα, Βυζαντίου δόξα, Καντακουζηνῶν εὖχος καὶ πάσης Μυσίας τὸ Κράτος. Οὐλέ τε καὶ μέγα χαῖρε! Ἐνετίθηθεν.

50. Ἡ Καινὴ Διαθήκη.

1690 51. Ψαλτήριον Προφητάνακτος Δαβίδ. Μετατύπωσις.

52. Ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγ. Πατρὸς ἡμῶν Δονάτου.

1691⁴ 53. Εὐχολόγιον. Μετατύπωσις.

54. Συνταγματικὸν περὶ τῶν Ἀγ. Μυστηρίων ὑπὸ Γαβριὴλ Σεβήρου,

1) Σελ. 1098.

2) Φαίνεται καθαρὰ ἡ γλῶσσα τοῦ Μιχαὴλ Μήτρου.

3) Ὁ Ν. Γλυκὺς ἦτο τότε περίπου ἑβδομηκοντούτης.

4) Ὁ Legrand ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ του (σελ. 459) ἀναφέρει ὡς τυπωθεῖσαν ἐν Βουκουρεστίῳ τῷ 1690 «ἀντίρρησιν κατὰ Κυρίλλου Λουκάρεως, ἐπιμελεία καὶ διορθώσει τοῦ λογιωτάτου Νοταρίου τῆς Μ. Ἐκκλησίας κ. Μιχαὴλ Μακροῦ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων». Τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἀνεύρομεν εἰς τὸ Μητροφῶν Ἑλλ. Κοινότητος Βενετίας Ἰωάννην Μακροῦν καὶ Γεώργιον Μακροῦν, ἀμφοτέρους ἐξ Ἰωαννίνων. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται περὶ μελῶν τῆς αὐτῆς μὲ τὸν Βησσαρίωνα οἰκογενείας Μακροῦ καὶ ἡ ὁποία, κατὰ τὸν φίλον κ. Β. Πυρσινέλλαν, διατηρεῖται καὶ σήμερον ἐν Ἰωαννίνοις.

Μητροπολίτου Φιλαδελφείας ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Ἰωάννου Ἱεροδιακόνου τοῦ Ἀβραμίου, ὅστις ἐν τῇ ἀφιερώσει πρὸς τὸν Μητροπολίτην Μονεμβασίας ἐπάγεται . . . προσφέρω τὸ παρὸν ὅπου ἐβγαίνει εἰς φῶς ἀπὸ τοὺς περιβοήτους τύπους τοῦ Πανευγενεστάτου Νικολάου Γλυκέως

- 1692 55. Τὸ Ψυχοσωτήριον ψαλτήριον (σελ. 618).
 1693 56. Βιβλίον ψυχῶφελές νῦν δεύτερον εἰς τὸν τύπον βαλμένον διὰ δαπάνης Νικολάου Γλυκεῖ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.
 1694 57. Ἱεροδιακονικόν.
 58. Βίβλος καλουμένη Καλοκαιρινή.
 1696 59. Διήγησις¹ ὠραιοτάτη Ἀπολλωνίου τοῦ ἐν Τύρῳ, ῥιμάδα.
 1699 60. Ἱστορία τῆς Σωσάνης, ὑπὸ Μάρκου Δεφαράνα. Β. ἔκδοσις.
 61. Ἡ Βοσκοποῦλα ἢ εὐμορφη ὀνομασμένη εἰς τύπον καὶ εἰς φανέρωσιν πάλιν μεταβαλμένη.—(ποιηθεῖσα ὑπὸ Νικολάου Δημητρίου ἐξ Ἀποκορώνων (Κρήτης), ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1627 παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἀντωνίου Μπόρτολι, Ἐνετίησιν).
 62. Ἱστορία τοῦ Ταγιαπέρα ποῦ τὴν σημερινὴν ἡμέρα σὰν αὐτὸν οὐδὲν ἐφάνη εἰς ὅσ' ὀρίζουν οἱ χριστιάνοι².
 63. Ἱστορία³ τοῦ ῥε τῆς Σκότζιας μὲ τὴν ρήγισσα τῆς Ἐγκλητέρας ὀπόγινε εἰς σὲ καιρὸν ἐκείνας τὰς ἡμέρας.
 64. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. Ἀνατύπωσις παλαιᾶς ἐκδόσεως.
 65. Αἰσώπου Μῦθοι. Ὅμοίως
 1700 66. Ἱστορία τῆς Σωσάνης ἀνατύπωσις.
 1701 67. Ὀκτώηχος.
 1704 68. Βιβλίον καλούμενον Ἑβδομαδευχάριον.
 1706 69. Βιβλίον καλούμενον Γεωργητάριον, ἀναλώμασι Γεωργίου τοῦ Πρωτοπαπᾶ ἐκ Μοσχοπόλεως τυπωθέν.
 1708 70. Βοσκὸς⁴ λογικῶν προβάτων, ἦτοι περὶ τοῦ καθήκοντος τῷ πνευματικῷ ποιμένι καὶ πῶς δεῖ ποιμαίνειν τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ποίμνιον. α'. ἔκδοσις.

1) Ἡ α'. ἔκδοσις τῷ 1534.

2) Ποίημα τοῦ Κερκυραίου Ἰακώβου Τριβώλη. Ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1528 παρὰ Στεφ. Σαβιέι. Ἐνετίησι.

3) Ποίημα τοῦ ἰδίου. Ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1528 ἐν Βενετία παρ' Ἀντωνίῳ τῷ Πινέλλῳ.

4) Ὡς συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τούτου φέρεται Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

1712 Ὀκτώηχος, ἀνατύπωσις.

1714 72. Αἱ θεῖαι λειτουργίαι.

1724 73. Ἀντιδοτάριον τῶν ἰοβόλων δηγμάτων καὶ τινων ἄλλων τού-

11) Μαρκ. Βιβλ. 16 D 231. Ἐκ τῆς πληθύος τῶν κατωτέρω ἐπιγραμμάτων φαίνεται ὅτι πρώτην φοράν ἐτυπώθη παρόμοιον ἰατρικὸν βιβλίον καὶ ἡ ἐκδοσις αὕτη ἐπανηγουρίσθη παρὰ τῶν τότε μεγάλων διδασκάλων. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι ὁ Μουλαίμης ἦτο ὁ πρῶτος ἐξ Ἰωαννίνων ὁ περατώσας τότε τὰς ἰατρικὰς σπουδὰς ἐν Παταύῳ τῆς Ἰταλίας. Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ ἀφιέρωσις τοῦ συγγραφέως πρὸς τὴν Ἀειπάρθενον Θεοτόκον.... «ἔπρεπε λοιπόν, Δέσποινα Θεοτόκε, κἀγὼ ὁ εὐτελής δοῦλός σου τὸ παρὸν Συνταγματίον νὰ προσφέρω εἰς τοὺς ἀχράντους σου πόδας, οὐ μόνον ὅτι με τὴν δύναμίν σου καὶ πρέπουσαν βοήθειαν ἤξιωσάς με νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ εἰς τὸ Ἀνακτόριον τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιστημῶν καὶ μαθήσεων καὶ νὰ συνευφρανθῶ με τὰς Μούσας, ὅχι εἰς τὸν Ἑλικῶνα, κατὰ τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ φιλόμουσον πόλιν τοῦ Παταβίου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνθίζει ἡ σοφία, διαυγάζει ἡ ἀνθρωπίνη ἰατρικὴ καὶ διαλάμπει σχεδὸν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πόλιν, ὁ χορὸς τῶν ἐλευθέρων τεχνῶν καὶ μαθήσεων, ἀλλὰ καὶ ὅτι με τὴν ἀπροσμάχητον βοήθειαν ἐφύλαξάς με ὑγιᾶ καὶ ἐλευθέρωσάς με πολλῶν κινδύνων, μάλιστα ὅπου με ἤξιωσας νὰ διαπεράσω χωρὶς ναυάγιον τὸν ἔσχατον καὶ χαλεπώτατον ἀγῶνα καὶ δεινὴν ἐξέτασιν τοῦ Δοκτοράτου, πολλῶν σοφῶν καὶ λογίων ἀνδρῶν ἀνθισταμένων καὶ ἀντιλεγόντων μοι, ἐπομένων εἰς τὸ πάτριον καὶ παλαιὸν αὐτῶν ἔθος ἵνα βασανίζωσι καὶ δοκιμάζωσι τοὺς πρωτοπείρους..... τῆς σῆς θερμῆς Ἀναλήψεως κῆρυξ μεγαλόφωνος καὶ δοῦλος εὐτελής καὶ ἀνάξιος Σταῦρος Μουλαίμης.

Ἐπίγραμμα τοῦ λογιωτάτου Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης κ. Ἰωαννικίου

*Χάλκεον Ἑβραῖος πρὸς ὄφιν ποτ' ἀλεύατο πότιμον
ἐντρομος εἰσορόων δῆγμασι νητιόμενος
ἄμμι δὲ τὴν δὲ βίβλον πολυπεύσας
Σταῦρος ἀκέστωρ
ἤμβλυνε λευγαλέων δῆγματα ἰοβόλων.*

Ἄτερον Μπαλάνου Ρίζου Καθηγητοῦ τῆς τῶν Ἰωαννίνων Δευτέρας Σχολῆς

*Ἀνθοκόμους λειμῶνας ἐφιπταμένη γε μέλιττα
κἀκμυζοῦσα πόνῳ ἄνθεα πουλύχρσα
κηρόδετον σίμβλοις πολυτρήτοις μέλι τεύχει
ἠδιστον παρέχον γεῦσιν ἐνὶ χθονίοις
Ποιητῆς τούτου δὲ πονήματος οἶά περ αὕτη
Ἰητρῶν δίῳν χερσὶ βίβλους κατέχων
λειμώνων λογικῶν, λογικόν τε δρέφατο ἄνθος
λοίγιον ὃν πάντων φαρμάκων ἰοβόλων.*

Ἄτερον Ἀλεξίου Σπανοῦ Ἰωαννινίτου (sic)

*«Τὴν δ' ἀσκληπιάδα δρόοντες βίβλον ἔειπον
Γέγραφε Νίκανδρος φάρμακ' ἀλέξια μὲν*

τοῖς ὁμοίων, φιλοπονηθὲν παρὰ τοῦ Ἐξοχωτάτου καὶ ἔλλογιμωτάτου ἐν ἱατροφιλοσόφοις κυρίου, κυρίου Σταύρου Μουλαΐμου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ παρ' αὐτοῦ γονυπετῶς τῇ ἀειπαρθένῳ καὶ Θεοτόκῳ

Αἰνὰ δὲ τίς δ' οὗτος σάφα ὅς γ' ἐμὰ
γέγραφε κρυπτά;
Τοῖς ἀποροῦσι πατήρ Φοῖβος εἶπεν: Ἐμὸς
Σταῦρος Μουλαΐμης ἔστιψ' ὃν Παταβίῳ γ' ὦ
Νῦν δὲ ἱατρὸν ἔχει πατρὶς Ἰωάννινα.

Ἄλλοτερον τοῦ αὐτοῦ:

Πάντας ἰᾶτο νοσοῦντας ἐῷ Ἀσκληπιὸς ἱερῷ
φασιν, ἰόντας ἐκεῖ μῦθος ὁδ' οὐκ ἀτρεκέες
Σταῦρος Μουλαΐμης γέγραψ' ἀντιδοτήριον ἤδη
Πάντας ἰᾶται ἧ γ' ἰοβόλων παθέων
ἢ δέ γε λοιμοῦ τοῦ πανολέθρου ἄρροθον αὐδῶν
Πᾶσι Θεητόκον, ἢ γ' ἔστ' ἀλάθητον ἄκος.

Ἄλλοτερον τοῦ αὐτοῦ:

Χαῖρε πᾶν Γένος Ἑλλάνων, ἀφνειὸς
λαός, ἢ δέ γ' ἐπαίτης, δηγμάτων γὰρ
φάρμακ' ἰοβόλων, δείκνυσι βίβλος Μουλαΐμαο
ἂ βλέπων ὑγιῆς ἔσται ὁ πάσχων
ὄλβιος μὲν ἄτερ μόχθου, ἐπαίτης
ἀργύροιο δ' ἄνευ, Σταύρου τὸ δῶρον χρήσιμον ὄντως
Παρθένῳ τ' ἀνέθηκε, ὃ λῶσιτε βίβλον
φάρμακ' ὧσιν ὅπως ταύτας ἀρωγᾷ
πᾶσι καίρια. Χρῶ οὖν, χαῖρε δῶρω, δόντα δ' ἐπαίνει.

Ἄλλοτερον Ἀναστασίου Πάπα Ἰωαννινίτου (sic) καὶ καθηγητοῦ τῆς ἐν Σέρραις σχολῆς.

Ἦλεσεν Ἰηρακλῆς ἀπαλαῖς ποτε χερσὶν ἐχίδνας
καὶ σὺ δράκοντας ὄλεις Σταῦρε νόσων μογερωῶν
ἀντιδότων νεαρῷ σου τούτῳ τ' ἐτύχεϊ δία
Ἰωαννίνων ὃ στέλεχος πολύχουν
ἢ μέλι σοῖο πόνοιο ρέει γλυκὸν ἦντε λέοντος
Ἦ πόνος, ὃ σύνεσις Μουλαΐμου συνετοῦ.

Ἄλλοτερον τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐντιμώτατον Κύριον Παναγιώτην Σαράφην Ἡπειρώτην.

Ὡς ἰόλαος ἕδρης κάτα ὤφθη Παναγιώτης
Πτόρθος τοῦ Νίκου, δούς δαπάνας ἰδίας
ἐμπορίην τελέσας, ἐπικερδέα ρώσιος ἔμφρων
ὅς ζῶσι θνητοῖς, ζῶσι ἐν ἀθανάτοις.

Ἄλλοτερον Νικολάου Στύγνη τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων καὶ καθηγητοῦ τῆς ἐν Βοσκοπόλει Σχολῆς.

Ἀντιδότων δοκίμων προχέρων τ' ἀκέων παθέσει
Κάρτατε λευγαλέοις φαρμακολυσοπόνοις

Μαρία ἀφιερωθέν· καὶ νῦν πρῶτον δι' ἀναλωμάτων τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐγενεστάτου Κ. Παναγιώτη Σαράφη Ἑπειρώτου τυπωθέν, εἰς κοινὴν τῶν ἀπόρων ὠφέλειαν. Ἐνετίησιν, αψκδ'.—Ἴδου ὁ πρόλογος τοῦ συγγραφέως: Ἡ αἰτία τῆς συγγραφῆς τοῦ παρόντος ἀντιδοταρίου· Ἐάν ἴσως ἤθελε στοχασθῆ τινὰς μὲ ἀκρίβειαν ὅλα τὰ πάθη καὶ τὸς ἀσθενείας ὅπου συμβαίνουν εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, βέβαια δὲν ἤθελεν εὑρεῖ ἄλλο χειρότερον καὶ φοβερώτερον ἀπὸ τὰ ἰοβόλα καὶ θανατηφόρα δῆγματα τῶν θανατηφόρων ζώων, δηλαδὴ τῶν λυσσασμένων σκύλων, τῶν ὄφεων καὶ ἄλλων τούτοις ὁμοίων, διότι τὰ μὲν ἄλλα καθένα μὲ τὸ νὰ γεννᾶται ἔσωθεν ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἔχει κατὰ μέρος τὴν ἰδίαν φώλευσιν, ἢ εἰς τὴν κεφαλὴν ἢ εἰς τὸ στήθος ἢ εἰς τὰς χεῖρας ἢ εἰς τοὺς πόδας ἢ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ σώματος. Τὰ δὲ ἰοβόλα καὶ θανατηφόρα ταῦτα δῆγματα μὲ τὸ νὰ κυριεύουν ἕξαφνα τὸ μέλος ἐκεῖνο, κατανεκρῶνουν ὅλον τὸ

*Πανδώρας πίθος εἰμὶ πόνημα δὲ Μουλαῖμασ
Σταύρου, εὐμαθίης δόξαν ἀειραμένον.
Ἄρτι τὸ πρῶτον ἀτὴρ ἐρίτιμος δ' εἰς τύπον ἤξεν
εὐσεβίης τε πρόμος, εὐγενίης τε γόνος
φωτὸς ἀριπρεπέος μετ' ἀνύμονας οὐγγροβλαχεῖσι
ὀλβιοδαίμονος ἢ Νικόλεω Σαράφου
Πάμμαγα καὶ κληροῦχον ὄτι κῆδος παροπηθεῖ
Πέτος πινυτόφρων, ἐμποροῖς τὸ κλέος
αἵμασιν ἐπαρέτων λογάδων τ' ἀγγιστεῖν σχῶν
Λημαγέει λαοῖς, ἔθνεσὶ τ' ἐμφρονέως.*

Μετὰ τὰ ἐπιγράμματα ἔπεται «ὁ πίναξ τῶν κεφαλαιωδῶς περιεχομένων». Περὶ λύσεως καὶ ὑδροφοβίας. Περὶ ἐχίδνης καὶ ἰοβόλων δηγμάτων ἤτοι περὶ δηγμάτων ὄφεων ἔνθα καὶ περὶ ὄφεως εἰσερχομένων τινὶ ἀνῶ καὶ περὶ προφυλάξεως. Περὶ σκορπίου. Περὶ φαλαγγίων. Περὶ μελησῶν καὶ σφηκῶν. Περὶ βδέλλης. Περὶ σάυρας, ἤτοι Γκουστερίτζης, περὶ Σλαμάνδρας. Περὶ μηκύτων ἤγουν μανιταρίων. Περὶ φρόνου ἤγουν μεγάλου βατράχου. Περὶ γύφου ἢ ὕψου. Περὶ βασκανίας ἔνθα καὶ περὶ ὁμοιώσεως τῶν βρεφῶν καὶ ποῖα τὰ σημεῖα τῶν βασκαινόντων καὶ οἱ ὅποιοι οἱ παραβλῶπες καὶ πῶς ἔχουσιν οἱ βασκαινόμενοι καὶ τίς ἡ θεραπεία αὐτῶν καὶ ἂν χαθῆ τὸ γάλα τῶν γυναικῶν τί ποιητέον καὶ ὁ πήχανος ποῖα ἐνὸρεια ἔχει. Περὶ λοιμοῦ ἤτοι πανούκλας, ἔνθα καὶ τινος φαρμακευθέντος φλεβοτομία νὰ μὴν γίνεταί καὶ τί περὶ προφυλάξεως λοιμοῦ ἄφησεν ὁ Μιθριδάτης εἰς τὴν διαθήκην του καὶ ποῖα τὰ ἀνκίδοτα τῶν φαρμάκων καὶ ἂν ὁ οἶνος ἐν τῇ διαίτῃ συμφέρει καὶ ἂν πρέπει φλεβοτομία καὶ πότε καὶ ποῖα τὰ καθαρτικά καὶ πότε καὶ ποῖα τὰ ἰδρωτικά καὶ ποῖα τὰ συμπτώματα. Περὶ φλεβοτομίας. Περὶ λειποθυμίας. Περὶ κόρεων καὶ ψύλλων. Περὶ ἐμποδεμένων. Περὶ διακρίσεως οἴνου» (σελ. ἐν ὄλῳ 191). Τὸ ἐν τῇ Μαρκιανῇ Βιβλιοθήκῃ διατηρούμενον ἀντίτυπον (16 D 231) φέρει εἰς τὸ ἐξώφυλλον τὴν ἐξῆς χειρόγραφον φράσιν· «ἐκ τῶν τοῦ Ἰωάννου Σάρρου».

σῶμα καὶ ὅλας τὰς φυσικὰς δυνάμεις διαλύουσιν καὶ τὸ αἷμα εἰς φθορὰν μετατρέπουσιν καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ὅλην τὴν ἁρμονίαν καὶ σύνθεσιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἰς μορφήν νεκροῦ τὴν μεταλλάττουσι. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ εἶνε τὰ πλέον φοβερῶτερα καὶ θανατηφόρα πάθη εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ ὁποῦ πολλάκις ἀνελπίστως συμβαίνουσι καὶ μὲ εὐκολίαν δὲν ἰατρεύονται, διὰ τοῦτο συχνάκις τινῶν ἀναγκαίων φίλων παροτρυνόντων με διὰ νὰ συνθέσω πρόχειρόν τινα καὶ συντομωτάτην πραγματείαν εἰς κοινήν διάλεκτον διὰ τὴν τοῦ κοινοῦ καὶ ἀγελαίου λαοῦ ὠφέλειαν καὶ μάλιστα διὰ τοὺς γεωργούς, πειθαρχήσας τοῖς ἐκείνων λόγοις, οὐκ ἠμέλησα ἀλλὰ πᾶσαν φροντίδα θεμένος ὅσον τὸ δυνατόν τὴν παροῦσαν πραγματείαν θεοῦ βοηθοῦντος εἰς πέρας ἤγαγον, ἣ ὁποία θέλει εἶναι πρόχειρος πρὸς κοινήν τῶν ἀπόρων ὠφέλειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ λοιμικὴ νόσος, κατὰ τινα τρόπον καὶ αὕτη εἰς τὰ φαρμακερὰ καὶ ἰοβόλα συναριθμεῖται, ἔδοξέ μοι καὶ περὶ ταύτης ὀλίγα τινὰ ὅσον τὸ δυνατόν διαλαβεῖν καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν λατρείαν συμβάλλει κατὰ τὴν γνώμην τινῶν καὶ ἡ φλεβοτομία, θέλουσι σημειωθῆ καὶ περὶ ταύτης ὅσα ἀνήκοντα διὰ νὰ καταλάβῃ ὁ καθείς ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρατηρῆ τὴν γένναν τῆς σελήνης καὶ ἄλλα ὅμοια ἀμαθῆ παρατηρήματα, τὰ ὁποῖα ἀλόγως ἐσπάρθησαν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, χωρὶς ἐξέτασιν φιλοσοφικὴν καὶ ἰατρικὴν. Ἴσως δὲν ἤθελε φανῆ ἄχαρι εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγχίνειαν, ἀναγνώστα φίλτατε, καὶ τὸ Συνταγμάτιον ὅπου περιέχει τὰ ἀποκρουστικὰ καὶ ἀφανιστικὰ τῶν κορέων καὶ ψύλλων, ὅπου βασανίζουσι, τιμωροῦσι τὸν ταλαίτωρον ἄνθρωπον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Κλαυθμῶνος τοῦ περόντος Κόσμου. Ἐπι δὲ καὶ τὰ ἐρανοθέντα ἰατρικὰ περὶ τῶν ἐμποδεμάτων μὲ τὰ ὁποῖα βασανίζονται ἀνηλεῶς οἱ νεόννηφοι. Τοῦτο ὄν τὸ ἀντιδοτάριον, Συνταγμάτιον καὶ τὰ λοιπὰ, πάντα ἄμεινος καὶ μετὰ θνητηδίας καὶ τέρας, δέχου, ἀναγνώστα φίλτατε, καὶ τὰ μὲν δοκῶντά σοι περὶ τὰ ἐλέφ ὀφθαλμῶ ὑπὸ τῆς ἀγάπης κινούμενος, παραδράμε, ὅσα δὲ ἀρεστὰ τῇ Ἑμετέρᾳ κρίσει εὐτυχῶς χρῶ». — Εἰς δεῦτερον πρόλογον «πᾶσι τοῖς ἐντευξομένοις κλπ.» γράφει πλὴν ἄλλων καὶ νὰ κείωθι. . . «πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πλουσίους τοῦ νῦν αἰῶνος σωροὺς χρημάτων καὶ θημωνίας συλλέξαντες ἐαυτοῖς μόνοις τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν ἀποταμιεύουσιν, ὥστε μηδὲ τεμάχιον ἄρτου παρέχουσιν εἰς τοὺς δεομένους καὶ πένητας· ἄθλιοι καὶ οὕτως ἐπίφογοι οἱ τοιοῦτοι καὶ δικαίως ὑπὸ τῶν Εὐαγγελικῶν ρημάτων θανατιζόμενοι, ἐξευτελίζονται καὶ κατακρίνονται ὅτι τὴν παροῦσαν μόνην ζωὴν, ὄντως ζωὴν κρίνουσιν, ἐν-

στερνιζόμενοι καὶ ὑπερμέτρως φιλοῦντες αὐτὴν καὶ κατέχοντες. Ἄλλὰ γὰρ ὁ τιμιώτατος καὶ εὐγενέστατος Παναγιώτης Σαράφης ὁ ἐκ παλαιᾶς Ἠπείρου ἔλκων τὸ γένος, εἰς νοῦν τὰ ρηθέντα πολλάκις περιστρέφοντας, δὲν ἐνικήθη ὑπὸ τῆς φιλαυτίας, οὔτε τὴν ἐκείνου γνώμην κατετυράνησεν ὁ ἔρος τῶν χρημάτων, ἀλλὰ βλέποντας τὸ παρὸν Ἀντιδοτάριον χρησιμώτατον ὄν εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἀνάγκας τῶν ἀπόρων καὶ πενήτων ἀνθρώπων, μὴ φροντίσας χρημάτων, εἰς τύπον ἐξέδοτο, ἔχοντας εἰς νοῦν τὰς παρὰ Θεοῦ ἀπειροπλασίας ἀμοιβὰς κλπ. κλπ. ὁ ἐν ἰατροῖς ἐλάχιστος καὶ συνάδελφος ὑμῶν ἐν Χριστῷ Σταῦρος Μουλαίμης.

1724 74. Βιβλίον πρόχειρον τοῖς πᾶσιν περιέχον τὴν τε Πρακτικὴν ἀριθμητικὴν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν λογαριαστικὴν.

75. Γραμματικὴ Κωνσταντίνου Λασκάρως τοῦ Βυζαντίου.

76. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα.

1728 77. Ἀποφθεγμάτων¹ ἀπανθίσματα ἀγίων Πατέρων καὶ Φιλοσόφων παρὰ τοῦ λογιωτάτου ἐν Ἱεροδιδασκάλοις Παρθενίου τοῦ Κατζιούλη² ἐξ Ἰωαννίνων, προσφωνηθέντα δὲ τοῖς εὐγενεστάτοις καὶ χρησιμωτάτοις ἀγαθέλοις Κυρ. Ζαχαρία καὶ Νικολάφ Σελέκη τοῖς ἐξ Ἰωαννίνων. Νῦν πρῶτον ἐκδοθέντα. — Ἐνετίησιν ἀχκη³. (σελ. 316).

Τοῦ κειμένου προτάσσεται ἡ προσφώνησις Ν. Γλυκὸν ἔχουσα οὕτω· Τοῖς ἐντιμοτάτοις καὶ χρησιμωτάτοις ἀγαθέλοις Κυρίοις Ζαχαρία καὶ Νικολάφ τοῖς ἀγαθέλοις Σελέκη Νικόλαος ὁ Γλυκὸς³ τὸ εὖ πράττειν· ὅτι μὲν καὶ χρήσιμον τὸ σύγγραμμα καὶ καλὸν οὐδεὶς οἶμαι ὁ ἀντιλέγων, ὅτι δὲ καὶ ὑμέτερον καὶ πολλή γε ὑμῖν παρὰ τῶν φιλομαθῶν ὀφείλεται χάρις, τοῦτό ἐστι περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος. Καίτοι γε οὐδὲ μακρῶν δέομαι πρὸς ἀπόδειξιν, εἴγε δι' ὑμῶν εὐποροῦμεν τῆς καλῆς ταύτης βίβλου καὶ χρυσῆς καὶ ὅλως ὑμετέρα δαπάνη. Τὸ δὲ ὅτι καὶ ξυνεφοιτᾶτε παρὰ τὸν ἄριστα τὴν βίβλον συναρμολογησάμενον ταύτην, λέγω δὴ τὸν ἱερὸν Παρθένιον, τὰ κάλλιστα σφετερισόμενοι τῆς βίβλου; ἐκὼν ἐνταῦθα παρί-

1) Μαρκ. Βιβλ. 85 C 218. ἄδεια ἐκδόσεως· 26 Νοεμβρίου 1727.

2) Ὁ Κατζιούλης ἐχρημάτισε διδάσκαλος τῆς τοῦ Ἐπιφανείου Σχολῆς κατὰ τὸ 1700, ὡς εἰς τὸ περὶ Σχολῶν Κεφάλαιον εὐρύτερον θὰ πραγματευθῶμεν.

3) Ὁ Γλυκὸς οὗτος, ἔγγονος τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ τυπογραφείου Ν. Γλυκὸν ἀποθανόντος τῷ 1693, ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ πρῶτοντος Ἰωαννίτου Παναγιώτου Σαράφη, εἰς ὃν ἀφιέρωσε τὴν γεωγραφίαν τοῦ Μελετίου.

ημι. Σκοπεῖτε δ' ἡλίκον τοῦτο καὶ ὡς παμμέγεθες εἰς ἐπίδειξιν τρόπου χρηστοῦ καὶ γνώμης ὀρθῆς· τὴν γὰρ διατριβὴν οὐκ ἐν παρέργῳ ἐτίθεσθε, οὐδὲ μόνου τοῦ δοκεῖν ἔνεκα, ὅπερ οἱ πολλοὶ πάσχουσι, τῶν ἐκ τοῦ πεπαιδεῦθαι κρατίστων αὐτοὺς ἀπαξιοῦντες. Ὑμεῖς δὲ φύσεως εὖ λαχόντες, τῇ γε μὴν παιδείᾳ βελτίστους γεγένησθε, ζήλω δηλαδὴ τῶν ἀρίστων καὶ φυγῇ τῶν χειρόνων. Σωφροσύνη μὲν οὖν καὶ κάλλει τῶν ἄλλων ἀγαθῶν παῖδες ἔτι ὄντες τὴν ψυχὴν διακοσμήσαντες τό γε νῦν εἶναι, τούτοις τε συναυξηθεῖσι παρ' ἀνθρώποις διαπρέπετε καὶ χρηστότητι δὲ πολλῶν διαφέρετε καὶ τῷ πρὸς τοὺς δεομένους προσηνεῖ. Χρήμασι γοῦν καλῶς χρῆσθαι δυνάμενοι, ἀξίους ἑαυτοὺς τῶν ὑπαρχόντων κατεστήσατε. Ταῦτα ὑμῶν τυγχάνει τὰ προτερήματα καὶ τῆς ἀρίστης παιδείας τὰ ἔκγονα. Ταῦτα καὶ τῆς ἡμῶν προσφωνήσεως ξὺν τοῖς ἄλλοις τὰ αἷτια. Οἱ μὲν οὖν ἐντευξόμενοι τῷ συγγράμματι, πολὺ τὸ τερπνὸν τῇ ἀναγνώσει, καρπωσάμενοι καὶ μεγάλα ὠφεληθέντες ἀξια ὑπὲρ ὑμῶν εἰπάτωσαν. ἔμοι γὰρ ἱκανὰ καὶ τὰ λεχθέντα ἵνα μὴ καὶ ἀλόγως πεπραγένοι δοκῶ, στεφάνοις ἄλλοτριῶις, τὸ τοῦ λόγου, εἰκόνας ἄλλοτρίας στεφανῶν· Ἔρρωσθε».

Ἔπεται ὁ πρόλογος τοῦ συγγραφέως Παρθενίου Κατζιούλη ἔχων οὕτω: Τοῖς ἐντευξομένοις τῶν ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφῶν, εἰδήμοσι πᾶσι καὶ σπουδαίοις, ὅσα ψυχωφελῆ καὶ σωτηριώδη: Κομιδῆ καλῶς καὶ λίαν ἠκριβωμένως, ὧ σπουδαίων ὁμήγυρις, Ἀριστοτέλης, ἡ κορυφαία τῶν φιλοσόφων ἀκρότης, φιλοσοφήσας ἔφθη, διδασκαλίαν πᾶσαν καὶ πᾶσαν μάθησιν ἐκ προῦπαρχούσης γίνεσθαι γνώσεως, αὕτη γὰρ γόνιμος οὔσα τῆς τῶν νοημάτων εὐπορίας; Πορισμός τε τῶν ζητουμένων οἷα δὲ διδάσκαλος ἀγαθὸς καὶ δεξιότατος ποδηγέτης τὴν περί τε σπουδῆς ἀξιὸν ἀσχολουμένην διάνοιαν διεγείρει καὶ πρὸς τὰ νοούμενα μετὰ πολλῆς τῆς εὐχερείας ποδηγετεῖ καὶ κατευθύνει. Ταυτὶ τοιγαροῦν τὰ γνωμικὰ τε καὶ ἀποφθέγματα τῶν πάλαι φιλοσοφησάντων ἔλλογίμων ἀνδρῶν, τῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ διαβεβοημένων ἁγίων Πατέρων τε καὶ Ἑλλήνων, γνώσει τε προῦπαρχούση καὶ ὕλη πῶς ἀναλογοῦντα, πρὸς πᾶσαν ὑμῶν χρείαν καὶ ἔνδειαν ὑπουργήσει ὑμῖν. ἔξ ὧν, ἕνια μὲν πρὸς τῶν ἀγνοουμένων εὐπορίαν ὑμᾶς προοδοποιήσει καὶ πρὸς οἶονδήποτε οὖν ἐγχείρημα εὐμεθόδως εἰσάξει. Ἔνια δὲ τὰ καθ' ὑμᾶς νοηθέντα, οἷονεῖ τε κεκομψευμένῳ καρυκεύματι, τῇ παρ' αὐτοῖς ἀστείότητι, κατακοσμήσει τε καὶ ἀρτύσει, καὶ τὸ μὲν τραχὺ τῶν νενοημένων, καταλαείνοντα ἐξομαλίσει, τὸ δὲ γε λειῶν καὶ ὑπτίων τῶν

ἑαυτῷ ἐναδρυνεῖ καὶ ὑψώσει χαρίεντι. Τίνα δὲ τῶν πρακτέων ὑποθήκας ὑμῖν συχνὰς ὑποθήσει, παιδευσὶν τε ἡθῶν καὶ παθῶν ἐπανόρθωσιν καταρτίσει, καίτοι τὸ δριμύ καὶ δάκνον, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἡδοντος, πολλαχοῦ ἐνδεικνύοντα. Φέρε δὲ εἰπεῖν τε καὶ οἶαν εὐχέρειάν τε καὶ λυσιτέλειαν πρὸς ὀτιοῦν τοῖς κεκτημένοις τὰ χρήματα προξενεῖ, τὴν αὐτὴν ταύτην καὶ ταῦτα ὑμῖν ἀσφαλέστατα χορηγήσει. Ταῦτα δὴ σποράδην μὲν ὄντα, ὑμῖν δὲ πρὸς ἐκλογὴν πόνον παρέχοντα ἐν πολλαῖσιν ἔγωγε καὶ διαφόροις ἀνθέων ἰωνιαῖς, ταῖς τῶν φιλοσόφων δέλτοισιν, ὡς ἐν πολυανθέσει λειμῶσι γενόμενος (μελίσεως δίκην φιλοπόνου διανθιζούσης) ἀνελεξάμην καὶ πρὸς σύστασιν ἐγχειριδίου σμικροῦ, ποσότητι μὲν ἐλλείποντος, ποιότητι δὲ ὑπερέχοντος, κατηριθμησάμην τῶν τε ἀποφθεγξαμένων τὰ ὀνόματα κατὰ στοιχεῖον συνεταξάμην. Ὁ τῆ συνεχείᾳ τῆς ἀναγνώσεως (διὰ τὴν κατ' αὐτὸ σμικρότητα ὑπὸ μάλῃς ἀεὶ φέροντες καὶ ἀνελίττοντες) τὴν παρ' αὐτῷ ἐπηγγελμένην παρέξει ὑμῖν λυσιτέλειαν. Τοῦτο δὴ τὸ τυχόν τε καὶ ὑφειμένον κατ' ἐμὲ δῶρον, ὑμῶν προσφέρω τῆ λογιότητι, ὕπερ ὅσον μὲν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀξίαν, λιτόν, ὅσον δὲ τὴν ὕσιν ἔχων διάκειμαι στοργὴν πρὸς ὑμᾶς (ἐξωγραφημένην ἔχον ἐν ἑαυτῷ) ὑποσημαίνει, προσενεχθήσεται ὑμῖν (τῆ καλῇ ὑμῶν ἐφοδιαζόμενον ὑποδοχῇ) ὡς τὸ βραχὺ ἐκεῖνο ὕδωρ τῷ τῶν Περσῶν Βασιλεῖ. Ὁ δὴ καὶ δεχόμενοι εὐχεσθέ μοι, μηδὲν μου κατευχόμενοι· ὡς εἰ καὶ μηδὲν ὑμῖν ἀνεπέγκας δόξω, ἀλλ' οὐδὲ βλάβας, τῆ χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ τινι δόξα καὶ αἶνος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. τῆς ὑμετέρας λογιότητος εὐνοῦς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς Παρθένιος Ἱερομόναχος ὁ καὶ Κατζίουλης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

Μετὰ τὸν πρόλογον εὑρηναίαι καὶ τὰ κάτωθι ἐπιγράμματα :

Ἐν τοῦ Ἀνιστασίου Βασιλείου ἱερέως τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων

*Βασιὰ ἢ βίβλος σοφίης δὲ μέλι προσέουσα
σὸ βασιὰ ἄρδει γὰρ ἡρόντα σὸν κραδίη.
Ἐδύττερον μέλι, ἢ ἔα τὸ ἢ ὁ κῆμα μελισσῶν
εὐφραίνει γὰρ νοῦν, κηρόμελι κραδίη.
Παρθένιος ἱερεὺς κλέος ὡς δὴ ἠνθολόγησεν
ἐκ πολλῶν βιβλῶν ἀνθεῖ ἡδύτατα.*

Καὶ ἕτερον τοῦ Ἰωαννικίου Ἱεροδικαίου Χατζῆ·

*Θελξινόων λιλιῶδων μελέτηκτον κεδνὸν ἐπέρχει
σὸν κραδίη τέτροπον καὶ νόον ἡδὲ βίβλος
Ἔργμα δ' ἀριπροπέος πικροῖσι τε ἔδμοσι πάντη
Παρθενίω πέλει σεμνοτάτου ἀνέρος.*